

ВПЛИВ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ НА ОСОБИСТІТЬ ШКОЛЯРІВ

Катерина Кострікова¹

¹ Херсонський державний університет, Херсон, Україна, kostrikova0907@gmail.com

<https://doi.org/10.29038/2220-7481-2018-03-20-25>

Анотація

Проаналізовано освіту з погляду освітнього рівня, здобуття якого передбачає системне та цілеспрямоване оволодіння змістом навчання. То, згідно з чинним законом, освіта – це, передусім, сукупність систематизованих компетентностей, знань, умінь, практичних навичок, способів мислення (компетентностей), професійних, світоглядних, громадянських якостей та морально-етичних цінностей, що набуваються в закладах середньої освіти. Це цілком відповідає європейським тенденціям розвитку освіти на засадах компетентнісного підходу. Відповідно, й освітню діяльність розглядаємо ширше (не лише як надання освітніх послуг із видачою відповідного документа, а й орієнтація на задоволення освітніх потреб школяра). Якість освітньої діяльності трактуємо не тільки як сукупність характеристик системи освіти та її складників, а й рівень організації освітнього процесу, орієнтованого як на забезпечення здобуття особами якісної освіти, так і на створення нових знань. Концептуально закладається модель сучасної динамічної системи, яка має забезпечити розвиток освіти із широким залученням до навчального та організаційно-управлінського процесів науково-педагогічних працівників та молоді. Одним з основних напрямів концепції розвитку освіти є реформування змісту освіти. Це дасть змогу впровадити ідеї олімпізму в майбутню діяльність; забезпечити поширення олімпійської освіти серед різних верств населення. Інноваційний характер основних положень закону впливає з аналізу його тезаурусу. Так, до кола основних категорій, що чітко визначаються й регулюються законом, віднесено такі, як освіта, заклад освіти, освітня діяльність, якість освіти, якість освітньої діяльності та ін. Аналіз спеціальної літератури дав підставу виділити основні етапи формування системи олімпійської освіти як потужного фактора виховання підростаючого покоління: витoki ідеї олімпійської освіти; формування основ олімпійської освіти; становлення й розвиток олімпійської освіти. Проведене емпіричне дослідження дає змогу зробити висновок, що після впровадження олімпійської освіти в загальноосвітні заклади Херсонської області довело її позитивний вплив на комплекс основних показників навчально-виховного процесу, які мають бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу й значною мірою характеризують соціальне замовлення держави на формування та розвиток фізично, психічно, духовно й соціально здорової дитини.

Ключові слова: олімпійська освіта, технології освіти, олімпізм, олімпійський спорт, заклад освіти, освіта, виховання

Катерина Кострікова. Влияние олимпийского образования на личность школьников. Анализируется образование с позиции образовательного уровня, получение которого предусматривает системное и целенаправленное овладение содержанием обучения согласно действующему закону. Образование – это, в первую очередь, совокупность систематизированных компетенций, знаний, умений, практических навыков, способов мышления (компетентностей), профессиональных, мировоззренческих, гражданских качеств и морально-этических ценностей, приобретаемых в учреждениях среднего образования. Это вполне соответствует европейским тенденциям развития образования на основе компетентного подхода. Соответственно, и образовательная деятельность рассматривается шире (не только как предоставление образовательных услуг по выдаче соответствующего документа, а й ориентация на удовлетворение образовательных потребностей школьника). Качество образовательной деятельности рассматривается не только как совокупность характеристик системы образования и ее составляющих, но и как уровень организации образовательного процесса, ориентированного как на обеспечение получения лицами качественного образования, так и на создание новых знаний. Концептуально закладывается модель современной динамической системы, которая должна обеспечить развитие образования с широким привлечением к учебному и организационно-управленческому процессу научно-педагогических работников и молодежи. Одним из основных направлений концепции развития образования является реформирование содержания образования, это позволит внедрить идеи олимпизма в будущей деятельности; обеспечить распространение олимпийского образования среди различных слоев населения. Инновационный характер основных положений закона следует из анализа его тезауруса. Так, в круг основных категорий, четко определяются и регулируются законом, отнесены такие, как: образование, учебное заведение, образовательная деятельность, качество образования, качество образовательной деятельности и др.

Ключевые слова: олимпийское образование, технологии образования, олимпизм, олимпийский спорт, учебное заведение, образование, воспитание.

Katerina Kostrikova. Influence of Olympic Education is on Personality of Schoolchildren. Education is defined as an educational level, the achievement of which involves systematic and purposeful learning of the content of learning, then according to the current law, education is, first of all, a set of systematized competences, knowledge, skills, practical skills, ways of thinking (competences), professional, ideological, civic qualities and moral and ethical values acquired in institutions of secondary education. This fully corresponds to the European trends in the development of education based on a competent approach. Accordingly, educational activity is considered more broadly (not only as providing educational services with the issuance of the relevant document, but also focusing on satisfying the educational needs of the student). The quality of educational activities is considered not only as a set of characteristics of the education system and its components, but also the level of organization of the educational process, oriented both to ensure the acquisition of individuals qualitative education, and the creation of new knowledge. Conceptually, a model of a modern dynamic system is introduced, which should ensure the development of education with a wide involvement in the educational and organizational-managerial processes of scientific and pedagogical workers and youth. One of the main directions of the concept of educational development is the reformation of the content of education, which will allow the implementation of the ideas of Olympism in future activities; to ensure the distribution of Olympic education among different sections of the population. Innovative nature of the basic provisions of the law follows from the analysis of his thesaurus. Thus, the following categories of the main categories that are clearly defined and regulated by law include: education, educational institution, educational activity, quality of education, quality of educational activity, etc.

Key words: olympic education, technology of education, olympism, olympic sport, educational institution, education, education

Вступ. Розвиток і поглиблення процесів демократизації й гуманізації в житті суспільства органічно пов'язані з визнанням у якості вищої цінності людського в людині, його індивідуальності та духовних сил [2; 4]. Реформування системи освіти, спрямованої на входження в європейський освітній простір, пов'язане з пошуком моделей освіти, що дають змогу формувати духовно-моральні й культурно-історичні традиції вітчизняної освіти та виховання, де ключовою цінністю виступає особистість дитини, оскільки розвиток саме її потенцій і можливостей, а також процес творчої самоактуалізації є абсолютною метою суспільного розвитку.

Питання впровадження в процес навчання й виховання елементів олімпійської освіти як позитивного фактора, що сприяє гуманізації суспільства, відображені в роботах вітчизняних дослідників: Н. В. Москаленко, О. М. Вацеби, С. Ф. Матвєєва, Г. М. Полікарпової, О. А. Томенка, В. М. Єрмолової, М. М. Булатової та ін.

Значна кількість наукових досліджень стосується розробки змісту олімпійської освіти, як фактора гуманізації фізичної культури учнівської молоді. Найбільш розробленими є концептуальні підходи олімпійської освіти у загальноосвітніх закладах України. Проте проблемою й досі залишається пошук способів упровадження олімпійської освіти в систему навчання. Важливим кроком у розбудові вітчизняної освітньої галузі стало прийняття Верховною Радою України Закону «Про освіту». Новий закон вступив у дію у вересні 2017 р., і з його реалізацією пов'язують якісні зміни в системі підготовки школярів та запровадження європейських стандартів освіти. Закон установлює правові, організаційні, фінансові засади функціонування системи освіти в Україні, створює умови для посилення співпраці державних органів із навчальними закладами, органічного поєднання освіти з науковою діяльністю, сучасними технологіями з метою підготовки конкурентоспроможного людського капіталу для високотехнологічного й інноваційного розвитку країни, самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства та держави. Процес імплементації нового закону передбачає здійснення системи конкретних заходів із розроблення та запровадження навчально-виховних механізмів його реалізації. Тому аналіз основних напрямів цього суспільно важливого та визначального для розвитку вітчизняної галузі освіти є **актуальною** проблемою.

Мета статті – розглянути вплив олімпійської освіти на особистість школярів.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати можливості використання елементів олімпійської освіти в закладах освіти
2. Визначити основні технології впливу олімпійської освіти на особистість школярів

Методи дослідження. Під час дослідження використано такі методи: *теоретичні* (аналіз науково-методичної літератури з проблеми дослідження; узагальнення теоретичних та емпіричних даних); *емпіричні* (педагогічне спостереження – поведінка вчителя й учнів, відносини між суб'єктами педагогічного процесу, пізнавальна активність учнів, кількісні показники діяльності, якісні показники навчально-виховного процесу).

Наукова новизна дослідження полягає в комплексному дослідженні специфіки введення олімпійської освіти в освітній процес школярів.

Дискусія. Освіта, як і раніше, здається тим соціальним інститутом, де ще можливо виховувати нові покоління громадян, здатних засвоїти демократичні цінності, зрозуміти необхідність законослухняної поведінки, готових до прояву громадянської активності у розв'язанні соціально значущих проблем [5].

Незважаючи на те, що останнім часом у всьому світі розробляються й упроваджуються програми з олімпійської освіти, досліджуються різні аспекти його впливу на формування підростаючого покоління, залишається не вивченою належним чином роль олімпійської освіти у формуванні гуманістичних цінностей у підростаючого покоління [2].

Сьогоднішня реальність вимагає від людини неперервного вдосконалення та навчання. Тому ці навички й уміння треба виробляти вже під час шкільного навчання. Пріоритетами упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес мають стати пропаганда навчання протягом усього життя та усвідомлення, що навчання не закінчується за шкільними стінами, а триває і в дорослому житті [6].

Освіта визначається як освітній рівень, здобуття якої передбачає системне та цілеспрямоване оволодіння змістом навчання [5], то, згідно, чинним законом, освіта – це, насамперед, сукупність систематизованих компетентностей, знань, умінь, практичних навичок, способів мислення (компетентностей), професійних, світоглядних, громадянських якостей та морально-етичних цінностей, що набуваються в загальноосвітньому навчальному закладі [5]. Це цілком відповідає європейським тенденціям розвитку освіти на засадах компетентнісного підходу. Відповідно й освітня діяльність розглядається ширше (не лише як надання освітніх послуг із видачею відповідного документа, а й орієнтація на задоволення освітніх потреб школяра).

Технології «Нової української школи», на основі яких формується Політична пропозиція, корелюється не лише з кращими світовими практиками, а й потребами міжнародного ринку праці, які озвучені на початку 2016 р. на World Economic Forum. Передбачено, що вже у 2020 р. для успішного працевлаштування будуть потрібні такі навички, як уміння виконувати складні завдання, критичне мислення, креативність, емоційний інтелект, самоствердження, самовираз, саморозвиток, самопізнання, виховання тощо. Можна відзначити, що більшість науковців [2] мають, по суті, однакову думку щодо визначення мети олімпійської освіти. Кінцевою метою й результатом реалізації олімпійської освіти є формування особистості, яка у своїх діях і думках у рамках професійної діяльності й у повсякденному житті керується загальнолюдськими гуманістичними нормами поведінки, що культивуються олімпізмом і принципами Олімпійської Хартії [10].

В останнє десятиріччя в контексті проблематики олімпійського спорту виокремився й активно розвивається новий перспективний напрям теорії та філософії спортивної діяльності – олімпійська освіта. Її формування, як за кордоном, так і в Україні, стало результатом багаторічної діяльності Міжнародної олімпійської академії й Олімпійської академії України [1].

Багатогранні аспекти олімпійської освіти – поширення знань про цінності олімпізму, історію Олімпійських ігор, принципи та ідеали олімпійського спорту – покликані допомогти школярам зробити правильний вибір для вдосконалення своєї особистості, що сприятиме особистісному розвитку [1; 4].

З огляду на більшість досліджень із теми олімпійської освіти в характеристиці олімпійської освіти зазвичай приймаються та не викликають заперечення два положення.

По-перше, олімпійська освіта як різновид освіти являє собою певну педагогічну діяльність. Іноді, правда, трапляються формулювання, у яких олімпійська освіта фактично ототожнюється з науковим дослідженням, наприклад: «У концептуальному плані олімпійське освіту можна визначити як цілеспрямований процес пізнання закономірності виникнення олімпійського руху, його впливу на задоволення різноманітних культурно-освітніх запитів особистості і суспільства» [Печерський, Самчук, 1995, с. 49; Печерський, Сучілін, 1994б, с. 85; Сучілін, 1994, с. 74]. Однак це виняток із правила, яке суперечить звичайному розумінню освіти як педагогічного процесу.

По-друге, олімпійська освіта – педагогічна діяльність, виконувана в рамках олімпійського руху й пов'язана з його цілями та завданнями; вона ґрунтується на ідеях олімпійської філософії, ідеалах і цінностях олімпізму [2].

Серед основних завдань олімпійської освіти В. Столяров виділяє певну систему, яка передбачає формування й удосконалення в дітей і молоді:

- 1) знань;
- 2) мотивацій (інтересів, потреб, ціннісних орієнтацій, установок тощо);
- 3) здібностей, умінь і навичок, які проявляються в певній діяльності (поведінці).

Причому головним завданням він вважає формування реальної поведінки, способу (стилю) життя, що відповідає цим ідеалам і цінностям [5; 7].

На думку Л. Лубишевої, основними завданнями педагогічної діяльності в рамках олімпійської освіти виступають формування й розвиток олімпійської культури особистості через:

- формування знань у галузі олімпізму, Олімпійських ігор;
- виховання в душі олімпізму та принципів Fair Play;
- залучення дітей до активних занять спортом [5].

Використання технології безперервної олімпійської освіти та виховання є олімпійська освіченість і вихованість випускників загальноосвітньої школи, середнього й вищого навчального закладу фізкультурно-спортивного профілю, педагогів, вихователів дитячих і молодіжних освітніх установ. При цьому виявлено, що основними факторами, які забезпечують формування олімпійської освіченості та вихованості особистості, є підвищення рівня знань, розвитку мотивації, умінь і навичок в області олімпійської освіти та виховання [8].

Г. М. Полікарпова описує такі етапи технології олімпійської освіти:

1. Організаційно-управлінський етап, який уключає:

- організацію та проведення олімпійського тижня;
- олімпійську освіту й олімпійську освіту у вузькому педагогічному осмисленні

2. Практичний етап:

- проведення олімпійських уроків учнями випускних класів для школярів із 5–8-х і 10-х класів;
- здійснення підготовки учнів школи до участі в олімпійському тижні.

3. Мотиваційний етап:

- робота з олімпійської освіти та виховання під час канікул;
- конкурс на кращий олімпійський урок ;
- видання збірника, конспектів олімпійських уроків;
- проведення конференцій на олімпійську тематику;
- організація самостійної роботи з олімпійської освіти та виховання [8].

Виконуючи експериментальну роботу згідно з проектом Концепції розвитку освіти й впливу олімпійської освіти на особистість школярів у 2016 та 2017 рр., у Казачелазерському й Чорнобаївському закладах середньої освіти Херсонської обласної ради увагу зосереджували на ролі учнівського самоврядування в упровадженні олімпійської освіти в навчально-виховний процес та контекстну форму викладання питань олімпійської тематики. Школи працювали за моделлю інноваційного навчального закладу, ґрунтувалися на основі створення насиченого здоров'язберігального та здоров'я формуючого середовища в школі, сім'ї, мікрорайоні; формування в учнів загальнолюдських форм моралі, свідомого ставлення до здійснення ролі активного учасника суспільного життя на основі етичних, культурних та виховних цінностей олімпізму [5].

Для досягнення поставленої мети передбачено ввести відповідні зміни в зміст освіти; режим функціонування навчального закладу (викладання спецкурсу «Основи олімпійських знань», проведення індивідуальних та факультативних занять, виконання оздоровчо-гігієнічного, режиму тощо); упроваджувалися єдині стандарти/індикатори знань, умінь і навичок у галузі інформаційно-комп'ютерних технологій для учнів та викладачів – сумірних із міжнародними показниками: PISA in computer skills, індустріальні міжнародні тести Microsoft Certified Educator тощо [5].

Після впровадження програми з метою визначення стану обізнаності в питаннях олімпійської освіти школярів проведено анкетування учнів вищевказаних загальноосвітніх закладів Херсонської області.

В анкетуванні взяли участь 36 школярів Казачелазерського закладу середньої освіти (15 дівчат та 21 хлопець) і 33 учні Чорнобаївського закладу середньої освіти (16 дівчат та 15 хлопців).

Школярам запропоновано заповнити анкету з метою впливу олімпійської освіти на здоровий спосіб життя.

Аналіз учнівських анкет дає підставу відзначити, що ~78 % школярів правильно сприймають і підтримують один із фундаментальних принципів олімпізму – гармонійне ціле якостей тіла, волі й розуму, причому найвищий показник спостерігали серед дівчат.

Сьогодні проблему загрози здоров'ю розглядає світова спільнота як одна з першочергових проблем планетарного масштабу. Вагомість й актуальність її викликала необхідність пропаганди здорового способу життя. Одним із дієвих засобів збереження здоров'я, продовження періоду активного довголіття та тривалості життя людей вважаються систематичні заняття фізичною культурою й спортом. Анкетування дало змогу визначити, що 62 % школярів вважають заняття фізичною культурою та спортом невід'ємною складовою здорового способу життя.

Проте аналіз відповідей респондентів свідчить про те, що лише 77,25 % опитаних займаються фізичною культурою й спортом, причому серед хлопців цей показник значно вищий, ніж серед дівчат.

Грунтуючись на науково обґрунтованому підході до визначення та систематизації базисних понять олімпійської освіти й виховання, проведених теоретико-методологічних та експериментальних дослідженнях, можна стверджувати, що основними факторами, які забезпечують формування олімпійської освіченості та вихованості, є підвищення рівня знань у сфері олімпізму й олімпійського руху, розвиток мотивації з використання олімпійських знань як у своєму стилі життя, так і в професійній діяльності, а також умінь і навичок у галузі педагогічної діяльності, спрямованої на залучення підростаючого покоління до ідеалів та цінностей олімпізму [8; 10].

Однак у впровадженні ідей олімпізму серед школярів слід відзначити проблеми, що заважають реалізації олімпійської освіти в процесі навчання:

– «проблематика олімпійської освіти в наукових дослідженнях, яку проводять заклади вищої освіти фізичного виховання й спорту, не отримала достатнього поширення: окремі публікації, методичні рекомендації, наукові конференції свідчать про відсутність налагодженої системи, хаотичний характер організації наукових досліджень» [6];

– не часто використовуються інформаційні комп'ютерні технології для супроводу лекційних і семінарських занять із питань олімпійського спорту та олімпійської освіти;

– відкритий опір впровадженню деяких норм нового закону з боку груп впливу, що існують в освіті;

– небажання учнів та педагогів самостійно щось робити для покращення стану освіти;

– дуже повільне оновлення нормативної бази з питань освіти [10].

Висновки. Отже, теоретичний аналіз дав підставу зробити висновок, що олімпійська освіта гармонійно вписується в освітній процес та уможливорює розв'язання основних задач:

– підвищити рівень знань у сфері фізичної культури та спорту;

– розвитку загальної культури та ерудиції;

– розвитку гармонійної та різносторонньої особистості;

– формуванню представлення о значущості здорового способу життя.

Модель виховного простору на основі ідей олімпізму для освітнього закладу будь-якого рівня розглядаємо як результат творчої інтегральної діяльності педагогів-вихователів, учнівської молоді, дітей і їхніх батьків та є істотним чинником особистісного розвитку суб'єктів.

Емпіричні дослідження дають підставу зробити висновок, що після впровадження олімпійської освіти в загальноосвітні заклади Херсонської області, довело її позитивний вплив на комплекс основних показників навчально-виховного процесу, які мають бути предметом суспільного консенсусу, розуміння того, що освіта – це один з основних важелів цивілізаційного поступу та значною мірою характеризують соціальне замовлення держави на формування і розвиток фізично, психічно, духовно і соціально здорової дитини.

Джерела та література

1. Булатова М. Система олімпійської освіти в Україні та нові форми її впровадження. Олімпійський спорт і спорт для всіх. IX Міжнар. наук. конгрес: тези доповідей. Київ : Олімп. літ., 2005. С. 7.
2. Булатова М. М., Єрмолова В. М. Олімпійська освіта у системі навчально-виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів України: навч. вид. Київ: Олімп. літ., 2007. 44 с.
3. Герцик М. С., Вацеба О. М. Вступ до спеціальностей галузі фізичне виховання і спорт: навч. посіб. Львів : Українські технології, 2003. 232 с.
4. Городинський С. І., Ібрагімова Л. С. Особливості впровадження олімпійської освіти в навчальний процес в Україні. *Young*. 2017. Т. 43, № 3.1.
5. Головка С. Г. Імплементация Закона Украины «Про вищу освіту»: завдання та механізми реалізації *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. 2015. Т. 1. № 34. С. 24–29.
6. Полікарпова Г. М. Бібліотека авторефератів та дисертацій з педагогіки / Точка доступу : <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-01/dissertaciya-olimpiyskoe-obrazovanie-i-vozpitanie-kak-predmet-pedagogicheskogo-issledovaniya#ixzz5EVcz8bUj>
7. Георгиадис К. Теоретические основы олимпийского образования. *Наука в олимпийском спорте*. 2007. № 2. С. 3–16.
8. Алексеева Е. Н. Педагогические условия валеологической подготовки студентов в процессе физического воспитания: автореф. ... дис. канд. пед. наук / 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования. Ставрополь, 2006. 20 с.

References

1. Bulatova, M. (2005). Systema olimpiiskoi osvity v Ukraini ta novi formy yii vprovadzhenia [The Olympic education system in Ukraine and new forms of its implementation]. Olimpiiskyi sport i sport dlia vsikh. IX Mizhnar. nauk. konhres. K., Olimpiiska literatura, 7.
2. Bulatova, M. M. & Yermolova V. M. (2007). Olimpiiska osvita u systemi navchalno-vykhovnoi roboty zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv Ukrainy [Olympic education in the system of studies and pedagogical work of general educational institutions of Ukraine]. K., Olimpiiska literatura, 44.
3. Hertsyk, M. S. & Vatsaba, O. M. (2003). Vstup do spetsialnosti haluzi fizychno vykhovannia i sport [Foreword to the field of physical education and sport]. L., Ukrainski tekhnolohii, 232.
4. Horodynskiy, S. I. & Ibrahimova L. S. (2017). Osoblyvosti vprovadzhenia olimpiiskoi osvity u navchalnyi protses v Ukraini [Features introduction of olympic education in the educational process in Ukraine]. Young, t. 43, no. 3.1.
5. Holovko, S. H. (2015). Implementatsiia Zakonu Ukrainy «Pro vyshchu osvitu»: zavdannia ta mekhanizmy realizatsii [Implementation of the law of Ukraine «On higher education»: tasks and mechanisms of realization]. Naukovi pratsi Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Seriia: Yurydychnyi visnyk «Povitriane i kosmichne pravo», t. 1, no. 34, 24-29.
6. Полікарпова Г.М. // [Електронний ресурс] : Бібліотека авторефератів та дисертацій з педагогіки / Точка доступу : <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-01/dissertaciya-olimpiyskoe-obrazovanie-i-vospitanie-kak-predmet-pedagogicheskogo-issledovaniya#ixzz5EVcz8bUj>
7. Polikarpova, H. M. [Elektronnyi resurs] : Biblioteka avtoreferativ ta dysertatsii z pedahohiky. Tochka dostupu : <http://nauka-pedagogika.com/pedagogika-13-00-01/dissertaciya-olimpiyskoe-obrazovanie-i-vospitanie-kak-predmet-pedagogicheskogo-issledovaniya#ixzz5EVcz8bUj>
8. eorhyads, K. (2007). Teoreticheskie osnovy olimpiiskoho obrazovaniia [Theoretical foundations of Olympic education]. Nauka v olimpiiskom sporte, no. 2, 3–16.
9. lekseva, E. N. (2006). Pedahohicheskie usloviia valeolohicheskoi podgotovki studentov v protsesse fizicheskoho vospitaniia: Avtoref. ... dys. k. ped. n. / 13.00.01 – obshchaia pedahohika, istoriia pedahohiki i obrazovaniia [Pedagogical conditions of students valeologic preparation in the process of physical education]. Stavropol, 20.

Стаття надійшла до редакції 25.06.2018 р.